

Външната политика на държавата се основава на създаване, ползване и разпространение на специфичен набор от стереотипи, чрез който се прогнозира в рамките на системата на международни отношения. Универсализацията разруши традиционната представа за време и пространство, защото всичко, случващо се в конкретна точка на планетата моментално става известно в други нейни точки. Глобализацията налага преосмисляне на традиционната представа за осигуряване на външнополитическия процес. Ускореното от нея динамично и неограничено взаимодействие между различни агенти и структури води до паралелни процеси на нарастване на информацията и нивото на неопределеност в рамките на системата на международни отношения.

Международната система постави нови изисквания, на които Югоизточна Европа и Западните Балкани отговориха с избор на преориентация на своята външна политика. Тези страни решиха да извършат една своеобразна „регионализация“ на феномена глобализация чрез интеграция в Европейския съюз. Необходимостта от изграждане на „пръстен“ от държави с добро управление на изток от ЕС, както бе посочено в единствената до този момент Европейска стратегия за сигурност от 2003 г., отново потвърди необратимостта на приобщаването на Западните Балкани. Това разбира се отговаря на възприетия европейски модел на всеобхватна сигурност, обвързващ нейните вътрешни и външни измерения и който допълва принципа на общността „Мисли глобално и действай локално“. Годици наред обаче присъединяването на тези страни поставя под съмнение дали един такъв революционен процес е възможно да бъде завършен. Интеграцията предполага дългосрочен интерес и постоянно взаимодействие, а и не на последно място - ефект по отношение на трети страни. Тя няма как да бъде успешно осъществена, когато и у двете страни липсва единно разбиране за същността на самия процес. От една страна, балканските държави се стремят да извършат бърза преориентация на външната си политика, но това доведе, както за вече присъединилите се страни от Югоизточна Европа, така и за бъдещите членове, до замяна на един тип асиметрична зависимост с друг. Днес е все по-осезаемо, че европеизацията става все по-приемлива, но и все по-трудна за реализиране, защото концепцията за непрестанно изменение на материалния свят повиши обективността за наличието на политически проблеми. Според Ч. Херман промяната на външнополитическата ориентация изисква т.нар. дезангажиране или създаване на нова съвкупност от отношения, при която се наблюдава изменение в приоритетите и разрушаване

на старите структури¹. Да, но външнополитическата преориентация като предпоставка за действие изисква структурни трансформации не само в бъдещите страни-членки, но и в самия Европейски съюз. Формата на управление в тези страни, или външното очертание на политическата реалност, е различна от начина на управление. Нека не забравяме, че днес в този регион има три държави, за които бихме могли да заключим, че са в процес на изграждане. Тогава способен ли е Европейският съюз да „създава“ държави?!?! Възможно ли е да има действащи демократични структури в недемократичен контекст?!?! На Балканите интеграцията не е разбрана като сътрудничество между равноправни страни, а като екстернализиране на контрола на друг по-способен агент (какъвто е случая с протектората Босна и Херцеговина), а и като еднократен акт. Проблемът с интеграцията не само на Западните Балкани, но и постигането на стабилност в цяла Югоизточна Европа е, че бъдещото членство повишава очакванията на страните за евентуално консумиране на ползи, но европейската общност се оказва неспособна да ги материализира така бързо. Чрез приемаето на нови членове Европейският съюз съзира възможност за изграждане на едно т.нар. голямо пространство на съвместно развитие и взаимозависимост, между чиито отделни части следва да съществува хармония, което от своя страна би му придало самостоятелност в международната система. Разширяването следва да се разглежда на две равнища – веднъж като изцяло материален акт, чийто резултат е географския обхват на съюза и много по-важния втори план, а именно естественото нарастване на системата от приоритети, а с нея и външнополитическо маневрено поле. Малко вероятно е обаче ЕС да възпроизведе една хомогенна общоевропейска политическа култура, която да бъде приета от страните от Западните Балкани не само поради различието в разбирането за същността на интеграцията, но и поради факта, че ценностите, макар и споделени не се разпространяват равномерно.

¹ стр. 122 в Генов, Г., Панушев, Е. За по-голям и силен Европейски съюз. Присъединяването на

България. НЕКСТ: София, 2001

Препятствие пред интеграцията на Западните Балкани е и погрешната представа на ЕС, че конфликтите в региона могат да бъдат окончателно разрешени, точно обратното - за вечно разрешаване на конфликтите, породени от исторически обусловената невъзможност за реализиране на великодържавния принцип нация-държава би могло да се мисли единствено като временна цел. *Inter alia*, по определени проблеми абсолютна истина често е непостижима. Конфликтите в региона засягат ценности като сигурност, идентичност, самоопределение, които често не подлежат на преговаряне. Също така за някои групи от тези нации заклеявания като атавизъм национализъм е желана реалност. Това е така, защото самата идея, като нещо съществуващо извън времето и пространството много по-бавно бива променена поради свойството си да се конструира социално. За отделни групи в тези страни интеграцията като избор означава отказ от нещо също толкова необходимо. Нещо повече, социалната фрагментация и политическата поляризация в Югоизточна Европа благоприятстват появата и развитието на заплахи, каквито несъмнено са икономическите диспропорции и национализъм. Преход към трансформация на конфликтите ще бъде осъществен единствено, когато балканските държави биват овластени чрез активно участие в субрегионални форуми за сътрудничество и във формирането на общата европейска политика. Ето тук България би могла да се освободи от непоследователността в своята политика по отношение на своите съседи. „Новата балканска политика“, представена преди няколко години би могла да придаде ново значение на нашата политика, само ако бъде системно прилагана. България не бива да пренебрегва естествени нива на външнополитическа дейност. Да, евроатлантическата ни ориентация е резултат на приемлив избор за ролята ни в света, но не бива да се забравя, че в съвременното малко са държавите, които са самостоятелни при формиране на целите си. България трябва да осмисли необходимостта от изпълнение на не една национална роля. Ето защо, по отношение на европейската интеграция на страните от региона страната ни би могла да възприеме нова роля, която ще ѝ придаде друга идентичност, чрез която тя ще може да си обясни поведението на другите, да подреди средата си и да допринесе за по-доброто бъдеще на Югоизточна Европа.

Европейската интеграция на Западните Балкани, както и превръщането на Югоизточна Европа в стабилен и развиващ се регион няма да стане без приемането на факта, че

съществуващият исторически антагонизъм не изчезва по предварително набелязани начин и срокове под формата на политически програми и инициативи, а все още е път към достигане на субективно конструирани равнопоставеност и справедливост. Интегрирането на балканските страни в Европейския съюз се оказва по-трудно от очакваното, защото за процесите в региона ние съдим без понятие, живеейки с привиден, а търсейки действителен общ критерий за разбиране.

Златина Лютова